

نقد و بررسی

اصول اخلاق پزشکی نوین

محمود متوسل

عضو هیأت علمی

دانشگاه علوم پزشکی تهران

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه‌ی ملی ایران؛

متوسل، محمود / ۱۳۳۳.

نقد و بررسی اصول اخلاق پزشکی نوین / محمود متوسل.

مؤلفه محمود متوسل

تهران: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، ۱۳۷۵.

۱۲۴ ص. ۶۰.۰۰۰ ریال. ISBN978 - 600 - 5421 - 38 - 5

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

موضوع: ۱ - اخلاق پزشکی - - جنبه های مذهبی - - اسلام

۲ - اخلاق پزشکی

۷۲ م / ۵۹ / ۷۲۵ R ۱۷۴ / ۲ ۱۳۹۲ - ۳۲۶۲۶۲۵

نقد و بررسی اصول اخلاق پزشکی نوین

محمود متوسل

ناشر:	مرکز فرهنگی درسهای از قرآن
چاپ:	چاپخانه نشر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
نوبت چاپ:	۱ - بهار ۱۳۹۳
شمارگان:	۱۰۰ نسخه
قیمت:	۶۰.۰۰

شابک:	۵ - ۲۸ - ۵۴۲۱ - ۶۰۰
-------	---------------------

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

مرکز پخش شماره ۱، تهران، تلفن و نمابر ۴ - ۶۶۹۶۶۳۶۳ - ۲۱۰

مرکز پخش شماره ۲، قم، تلفن و نمابر ۳۷۷۴۲۴۷۰ - ۲۵۰

مرکز پخش شماره ۳، اصفهان، تلفن و نمابر ۲۲۰۵۴۸۵ - ۳۱۱۰

مرکز پخش شماره ۴، مشهد، تلفن و نمابر ۲۲۴۱۱۲۸۴ - ۵۱۱۰

www.Qaraati.ir

فهرست

۹		پقدمه
۱۲		مقدمه
۱۳		اخلاق سنتی و نوین
۱۴		اخلاق پزشکی، اخلاق کاربردی
۱۶		پیشینه اخلاق کاربردی
۱۷		تاریخ اخلاق پزشکی
۱۸		اخلاق پزشکی در اسلام
۲۰		اخلاق پزشکی در ایران
۲۱		اخلاق پزشکی پس از اسلام
۲۳		تفاوت اخلاق پزشکی و اخلاق زیستی
۳۰		رویکرد اصولگرا در اخلاق پزشکی
۳۱		اصول چهارگانه اخلاق پزشکی
۳۳		اتونومی (احترام به اختیار و استقلال فردی)
۳۷		رضایت آگاهانه
۳۹		ارکان رضایت
۴۱		انواع رضایت
۴۳		نقد اتونومی
۴۷		حدود اختیار انسان در قرآن
۵۰		جایگاه اختیار در متون فقهی
۵۱		کاربردهای واژه آزادی
۵۷		اتانازی
۶۲		نقد اتانازی
۶۷		اتانازی از نظر اسلام
۷۰		سقط جنین
۷۴		قرآن و سقط جنین

۷۸.....	سودمندی و عدم ضرر رسانی
۸۰.....	نفع رسانی در اسلام
۸۴.....	قاعده لا ضرر
۸۸.....	تفاوت ضرر و ضرار
۸۹.....	مفهوم قاعده لا ضرر
۹۳.....	عدم ضرار در قرآن
۹۷.....	زیان رسانی در روایات
۹۸.....	قاعده اضطرار
۱۰۳.....	معنای اضطرار
۱۰۳.....	اضطرار
۱۰۶.....	کاربرد قاعده اضطرار
۱۱۰.....	اصطلاحات
۱۱۳.....	معنای عدالت
۱۱۶.....	عدالت
۱۲۲.....	جایگاه عدالت در حقوق اسلامی
۱۲۵.....	مفهوم عدالت
۱۲۷.....	معنای اصطلاحی عدالت
۱۲۸.....	عدالت در قرآن و روایات
۱۳۲.....	عدالت اجتماعی در اسلام
۱۳۶.....	مساوات در اسلام
۱۴۱.....	فهرست منابع
۱۴۱.....	منابع فارسی و عربی
۱۴۴.....	منابع انگلیسی

بسم الله الرحمن الرحيم

گرایش به اخلاق از امور فطری است که خداوند در نهاد آدمی قرار داده است. پیامبران الهی با تکیه بر ارزش‌های اخلاقی، مردم را به انجام نیکی‌ها و دوری از پلیدی‌ها در عادات و سبک زندگی دعوت می‌کردند.

دانش اخلاق که در تبیین فضایل و رذایل نفسانی و راه‌های کسب فضایل و دفع رذایل است، مسائل و مبانی اخلاقی را در سه حوزه مورد بحث قرار می‌دهد: اخلاق توصیفی، اخلاق هنجاری و فروع اخلاق. قسمت اول، صرفاً به توصیف نظام‌های اخلاقی می‌پردازد. قسمت دوم، به بررسی افعال از جهت نیکی یا بدی، لزوم یا عدم لزوم می‌پردازد و قسمت سوم، مفاهیم و احکام اخلاقی را مورد بررسی و تحلیل فلسفی قرار می‌دهد.

اخلاق هنجاری کلی، نظریه‌های عام اخلاقی، وظیفه‌گرایی، پیامدگرایی و فضیلت‌گرایی را مورد بررسی قرار می‌دهد و اخلاق کاربردی کاربردی، مصادیق رفتارهای درست و نادرست را در یک حیطه خاص، بر مبنای معیارهای کلی نظریه‌های اخلاقی تبیین می‌کند.

اخلاق پزشکی، از شاخه‌های اخلاق کاربردی است که در مقام تشخيص درست و نادرست اخلاقی در حیطه پزشکی برآمده و برای حل مشکلاتی که در نتیجه پیشرفت تکنولوژی و تحقیقات زیست‌شناسی پدید آمده است، تلاش می‌کند.

در دهه‌های اخیر، اصول و چارچوب‌هایی برای تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در حوزه پزشکی پیشنهاد شده‌اند که از این میان، چهار اصل اتونومی (احترام به اختیار و استقلال فردی)، سودمندی، عدم ضرر رسانی، و عدالت مقبولیت بیشتری یافته است.

قابل ذکر است که طبیبان مسلمان در امر تالیف کتب طبی و اخلاق پزشکی پیشگام بوده‌اند و موضوع اخلاق پزشکی در جهان اسلام و به ویژه ایران، سابقه زیادی دارد و کتاب‌هایی مانند اخلاق الطیب رازی و ادب الطیب رهاوی در این زمینه نگاشته شده است.

در دوره معاصر، با پیشرفت سریع تکنولوژی و فناوری در حوزه‌های زیستی و درمانی، اخلاق پزشکی در غرب زمین رشد و نضج یافته و در جهت ضابطه‌مند کردن رفتار پزشکان در برخورد با مشکلات اخلاقی، اصولی را مطرح و در قالب کتب و مقالات علمی ارائه نموده‌اند.

اما کارهای جدی نظام‌مند در زمینه اخلاق پزشکی از دیدگاه اسلام کمتر صورت گرفته و اکثر کارهای انجام شده، تنها به عنوان اخلاق پزشکی غرب است که عموماً بر پایه مکاتب اخلاقی بشری تدوین یافته و از مآلهای دینی تهی یا کم‌بهره است. البته پزشکان مسلمان سعی داشته‌اند آن اصول را در چارچوب اسلامی مورد نقد و بررسی قرار داده و به تبیین آنها از نگاه آموزه‌های دینی بپردازند.

در سالهای اخیر چندین کنگره اخلاق پزشکی در ایران برگزار گردیده است ولی مقالات ارائه شده، عموماً در صدد اسلامی کردن اصول چهارگانه بی‌سابقه مسایلی چون آغاز و پایان زندگی، اتانازی، سقط جنین، رحم جایگزین، پیوند اعضا و کلوئینگ از منظر فقهی بوده و کمتر به دیدگاه اخلاق اسلامی توجه داشته‌اند.

نگاه جامع به منابع اسلامی از این زاویه، می‌تواند به گسترش فرهنگ اسلامی در حوزه‌های درمان، آموزش و پژوهش پزشکی کمک مؤثری نموده و موجب ارتقای آگاهی

جامعه پزشکان و نخبگان علمی در زمینه معارف والای اسلامی گردد. همچنین تنقیح این شاخه از پژوهش‌های اخلاقی در حوزه مطالعات اسلامی، می‌تواند به رواج عملکرد اخلاقی در جامعه پزشکی بیانجامد.

به نظر می‌رسد کار درست و ماندگار آن است که به جای تطبیق آن اصول با آموزه‌های دینی، در مقام کشف دیدگاه دین و پیشوایان دینی در موضوع اخلاق (به طور عام) و اخلاق پزشکی (به طور خاص) برآییم و پس از استقصا و استخراج، به تحلیل و بررسی بنشینیم. اصول را بتوان کلی را از آنها استنباط نماییم.

«شناسایی اصول اخلاق پزشکی با رویکرد اسلامی»، سوال تحقیق پایان‌نامه دکتری، تحت عنوان «اصول اخلاق پزشکی در اسلام» بوده است، که در دو بخش جداگانه در مقام پاسخ به این پرسش برآمده است. در بخش اول، اصول چهارگانه‌ی اخلاق پزشکی نوین بر اساس مبانی اسلامی مورد بحث و کنکاش قرار گرفته و مواضع دین در قبال آن‌ها به تفصیل بیان شده است و در بخش دوم، ابتدا رویکرد مناسب با فلسفه‌ی اخلاق اسلامی تبیین و سپس با مراجعه به آموزه‌های اخلاقی اسلام، اصول و فضایل متناسب با اخلاق پزشکی استخراج و ارائه گردیده است.

کتاب حاضر، بخش اول را به خوانندگان ارائه می‌کند. دوم در کتابی جداگانه تحت عنوان «درآمدی بر اخلاق پزشکی در اسلام» منتشر گردیده است. در پایان از زحمات بی‌دریغ اساتید محترم آقایان دکتر باقر لاریجانی، دکتر محسن جوادی و دکتر حسن میاننداری که مرا در تدوین پایان‌نامه مذکور راهنمای خود، کمال تشکر را دارم و همراهی خانواده در طی نگارش آن را ارج می‌نهم.